

XVII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách
Hustopeče, 18.-20.6.2014

Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji po deseti letech

Karel Skokan

Ústav doktorských studií

Slezská univerzita v Opavě

Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné

skokan@opf.slu.cz

Slezská univerzita v Opavě
Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné

Obsah prezentace

Konkurenceschopnost, inovace a klastry

- Proč KIK a proč po deseti letech?
- **K**onkurenceschopnost (národní a regionální)
- **I**novace (a systémy inovací)
- **K**lastry (a klastrové organizace) v ČR

Zamýšlení nad tím, jaké to bylo tehdy a jak to je dnes...

Proč konkurenceschopnost, inovace a klastry?

2002: Co zkoumat, aby to mělo smysl?

(Internet)

Michael E. Porter:

The Competitive Advantage of Nations, NY: Free Press, 1990 a
jeho další publikace

Studie OECD o systémech inovací a klastrech

(1996-2002)

Studie Evropské komise o tomtéž (1999 – 2002)

KONKURENCESCHOPNOST a ekonomický rozvoj

(M.Porter)

- Základním cílem ekonomického rozvoje je blahobyt (prosperita) všech občanů.
- Prosperitu určuje produktivita a její růst.
- **Základní hnací silou růstu produktivity jsou inovace.**
- Produktivitu a inovace podporuje geografické soustředování ekonomických aktivit na základě vzájemných vazeb – **tzv. Klastry (clusters).**
- Ekonomický rozvoj probíhá v regionech.
- **Životaschopnost národní ekonomiky závisí na tvorbě inovací a konkurenceschopnosti na regionální úrovni.**

Regionální rozvoj

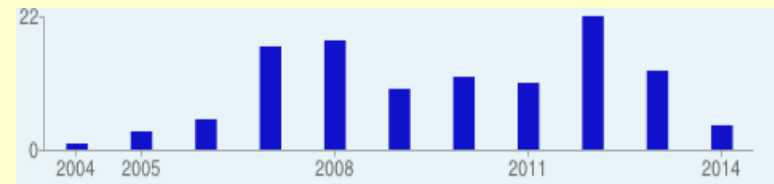
- Cílem regionálního rozvoje je mj. zvyšování **regionální konkurenceschopnosti**.
- Rozhodujícím faktorem zvyšování konkurenceschopnosti jsou inovace realizované v ekonomikách v rámci **inovačních systémů**.
- Významným nástrojem zvyšování výkonnosti firem, inovací a konkurenceschopnosti jsou (podnikové, regionální) **klastry**.

Proč po 10 letech?

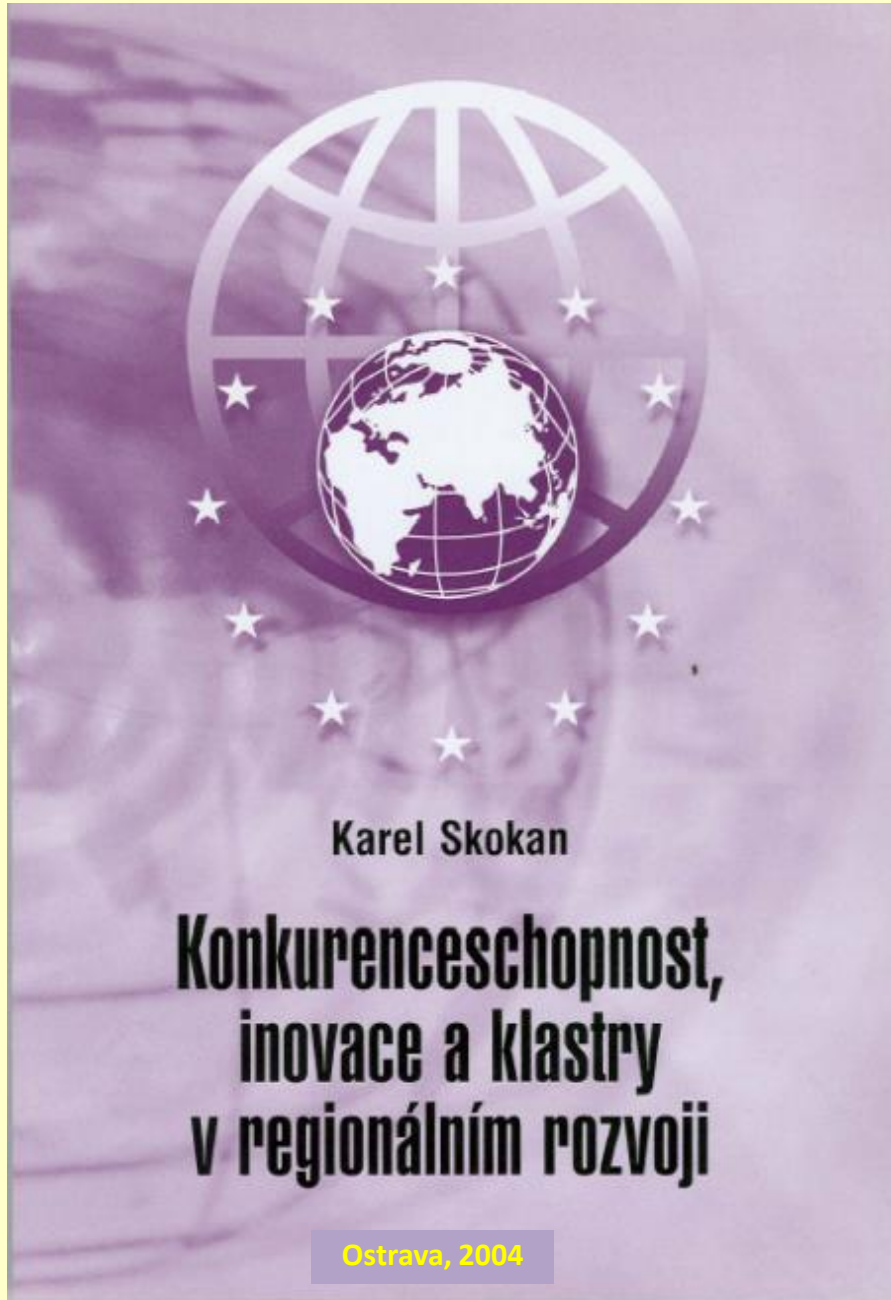
Citace:

Web of Science: 28

Google Scholar: 122 + 13

Ostatní ...

Konkurenceschopnost 2004 - 2014

Výskyt pojmu v českých vědeckých publikacích
(Google Scholar 15.6.2014)

Pojem	Do roku 2004	Do roku 2014	Nárůst
Konkurenceschopnost	505	9690	19,2 x
Regionální konkurenceschopnost	331	8290	25,0 x

2004: Hodnocení konkurenceschopnosti národních ekonomik (států)

na základě tzv. multikriteriálních indexů

- **WEF** (Světové ekonomické fórum):
Zpráva o světové konkurenceschopnosti
The Global Competitiveness Report (GCR)
(Od roku 2006 **Index globální konkurenceschopnosti GCI – 12 skupin indikátorů**)
- **OECD** (IMD-Institut pro rozvoj řízení):
Ročenka světové konkurenceschopnosti
The World Competitiveness Yearbook (WCY)
- (323 kritérií pro ekonomickou výkonnost, efektivnost vlády a podniků a infrastrukturu)

Výzkum konkurenceschopnosti v ČR 2005 – 2014 na českých VŠ

- Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky (2005-2011)
 - ESF MUNI v Brně,
 - NVF v Praze,
 - VŠEM Praha
- A mnoho dalších pracovišť
- Publikovány stovky publikací

2014: Hodnocení národní i regionální konkurenceschopnosti

- **WEF: Zpráva o světové konkurenceschopnosti**
The Global Competitiveness Report (GCR)
- **OECD: Ročenka světové konkurenceschopnosti**
The World Competitiveness Yearbook (WCY)
- **WEF: The Europe 2020 Competitiveness Report (2014)**
- **EU Regional Competitiveness Index (RCI 2010), RCI 2013**
- **Hodnocení národní a regionální konkurenceschopnosti v různých státech světa**

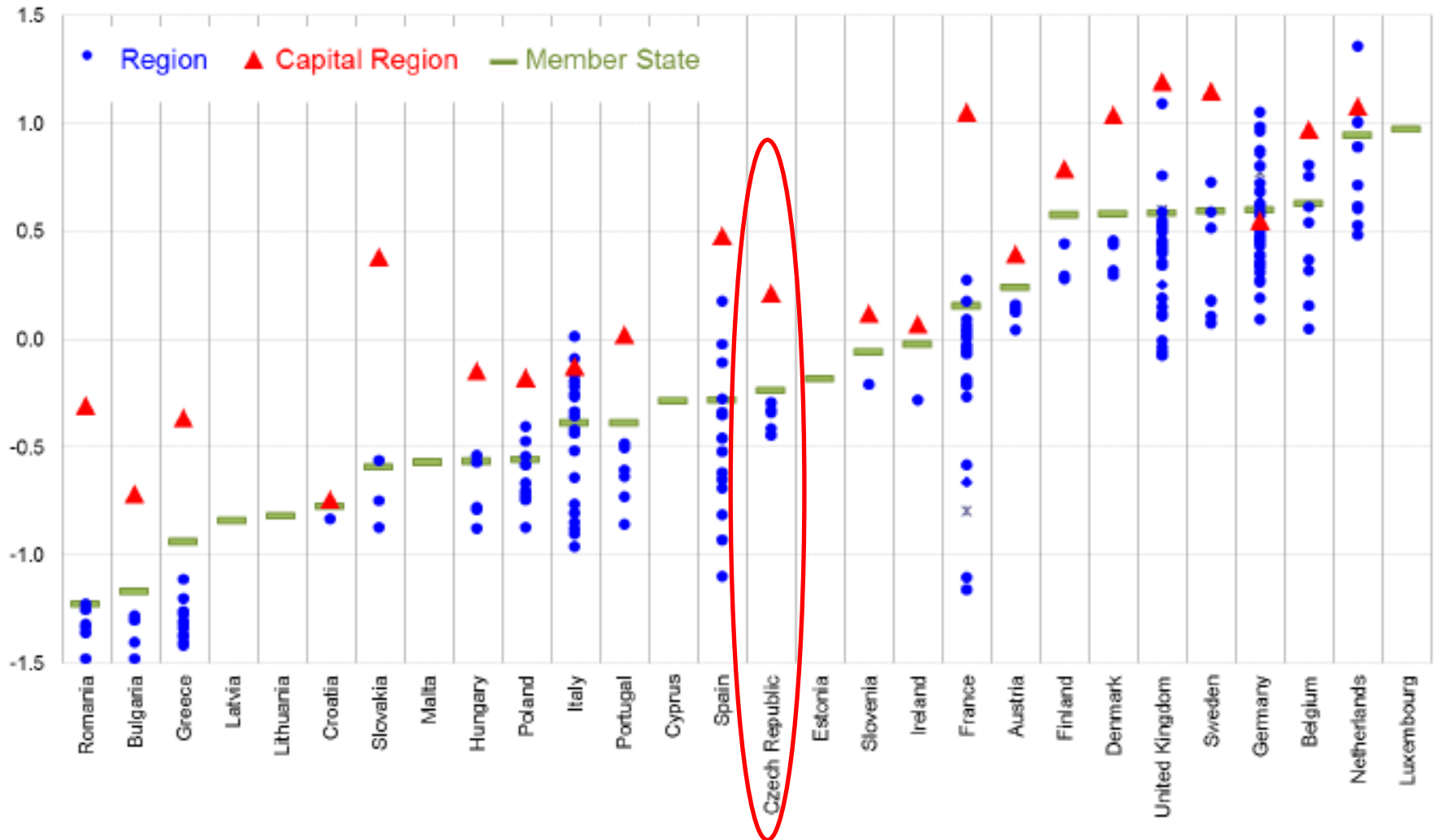
Proč regionální konkurenceschopnost

Regiony a města spolu soutěží, aby

- Přilákaly a udržely firmy (tj. investice – fyzický kapitál);
- Přilákaly a udržely zaměstnance (lidský kapitál);
- Přilákaly infrastrukturu (veřejný kapitál);
- Přilákaly technologie a myšlenky (znalostní kapitál);
- Přilákaly rekreační a kulturní aktivity (kulturní kapitál);
- Přilákaly veřejné zdroje (Fondy EU a národní fondy).

Proto roste význam řízení rozvoje regionů a význam schopností regionálních vládnoucích struktur!

EU Regional Competitiveness Index RCI 2013

Co nám přineslo hodnocení konkurenceschopnosti? (Strategie)

EU (permanentní snaha o růst konkurenceschopnosti)

1993 - Bílá kniha růst, konkurenceschopnost a zaměstnanost v EU

2000 – Lisabonská strategie EU (konkurenceschopnosti)

2010 – Strategie Evropa 2020 (Inteligentní růst)

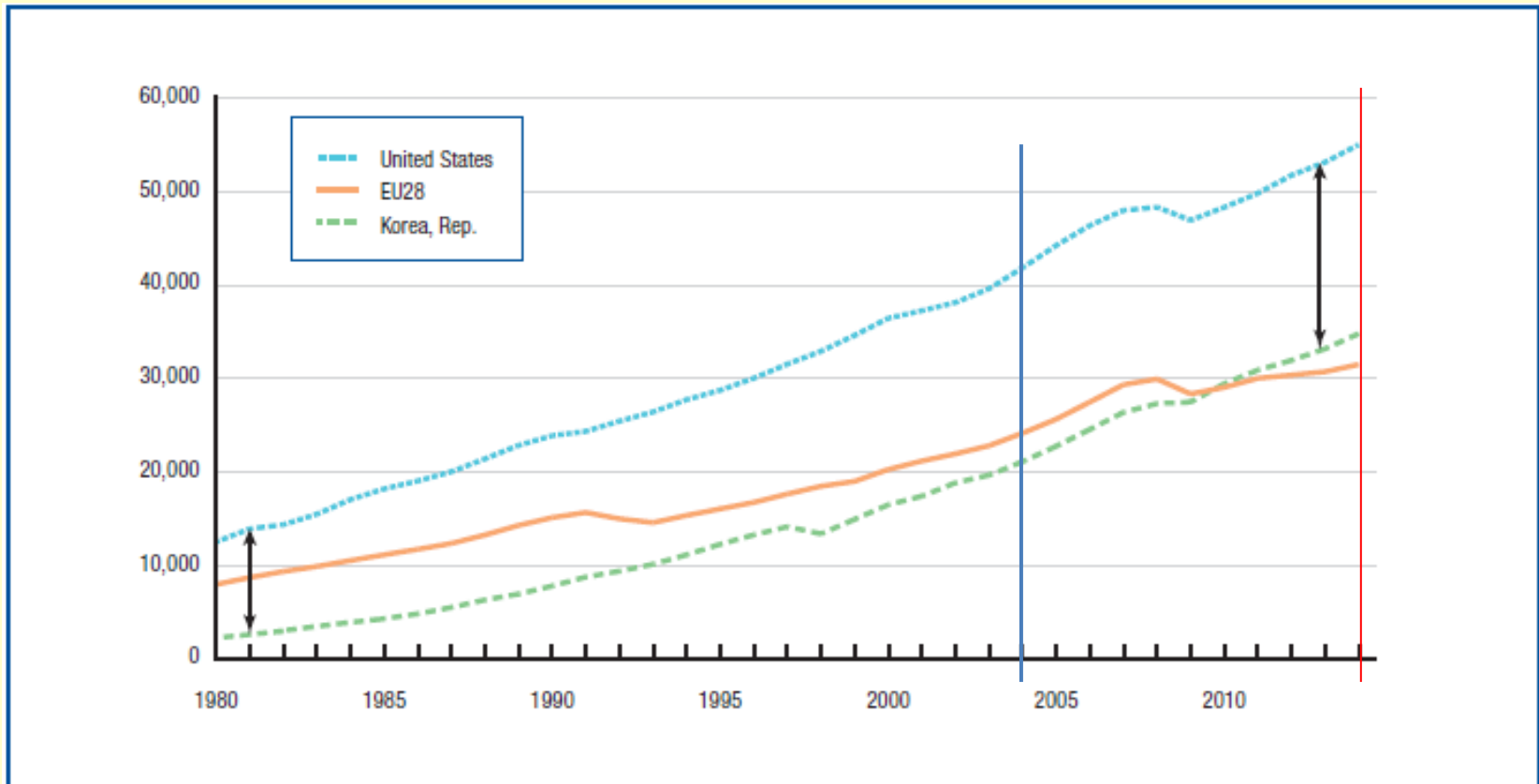
ČR

2005 – Strategie hospodářského růstu

2011 – Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR (zpět na vrchol)

(Proč nebyly úspěšné?...)

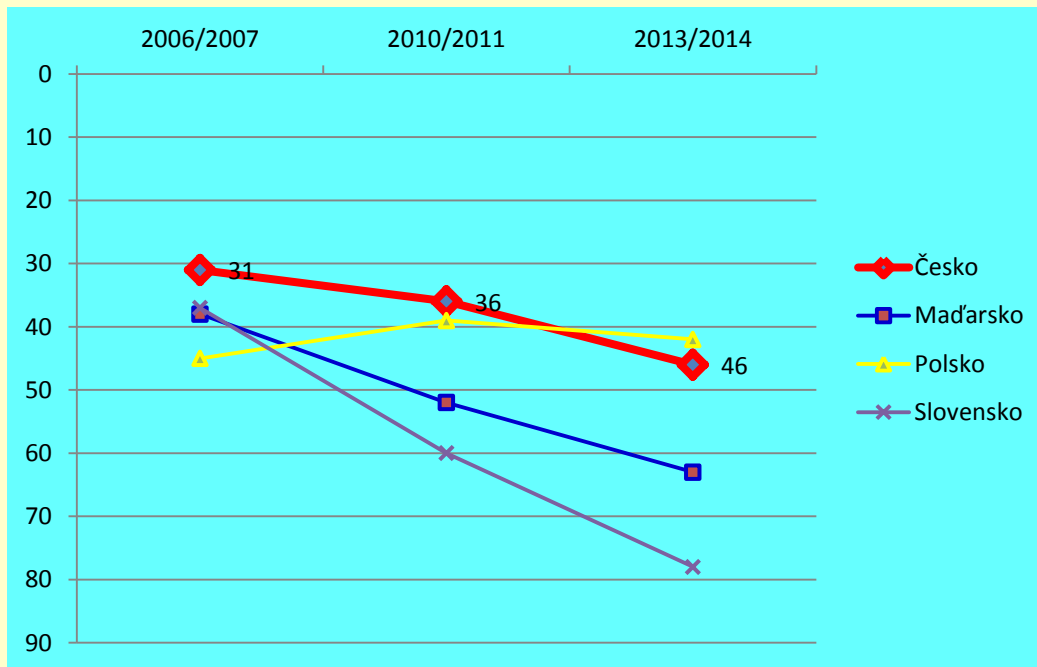
US-EU Srovnání HDP/ob.

Source: World Economic Outlook Database, International Monetary Fund, April 2014 and authors' calculations.

Note: Projections as of 2013.

Vývoj Indexu globální konkurenceschopnosti ve státech V4

Český paradox:

(2011)

Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR 2012-2020 s cílem dostat ČR **zpět na vrchol** (mezi 20 nejvyspělejších zemí)

(2014): Pokles pokračuje

Svět však nečeká a dynamicky se vyvíjí!

	Index GCI		
	2006/2007	2010/2011	2013/2014
Česko	31	36	46
Maďarsko	38	52	63
Polsko	45	39	42
Slovensko	37	60	78

Inovace a systémy inovací 2004 - 2014

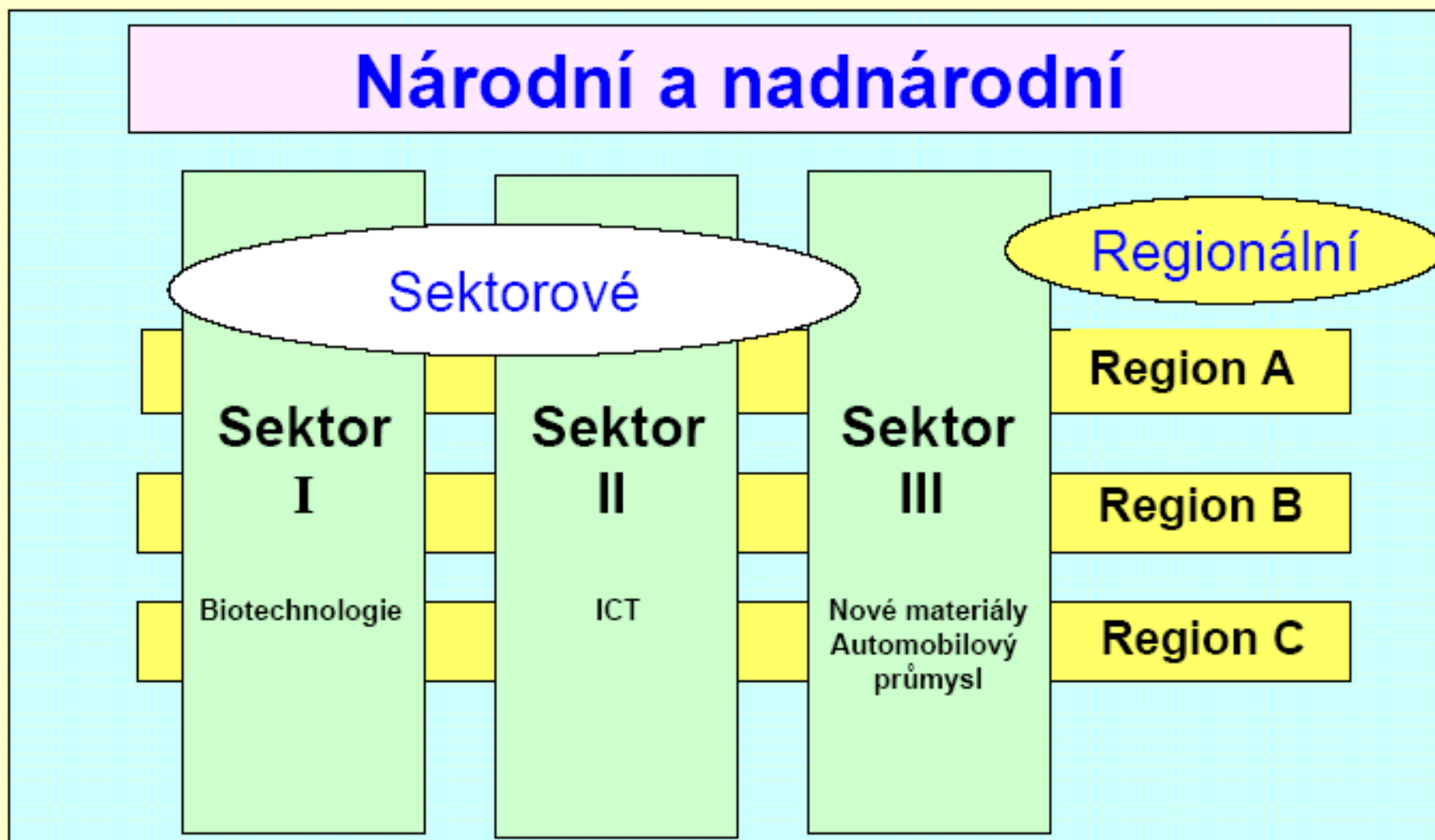
Výskyt pojmu v českých vědeckých publikacích
(Google Scholar 15.6.2014)

Pojem	Do roku 2004	Do roku 2014	Nárůst
Inovace	1230	14200	11,5
Inovační systémy	1710	16700	9,7
Regionální systémy inovací	537	10300	19,2

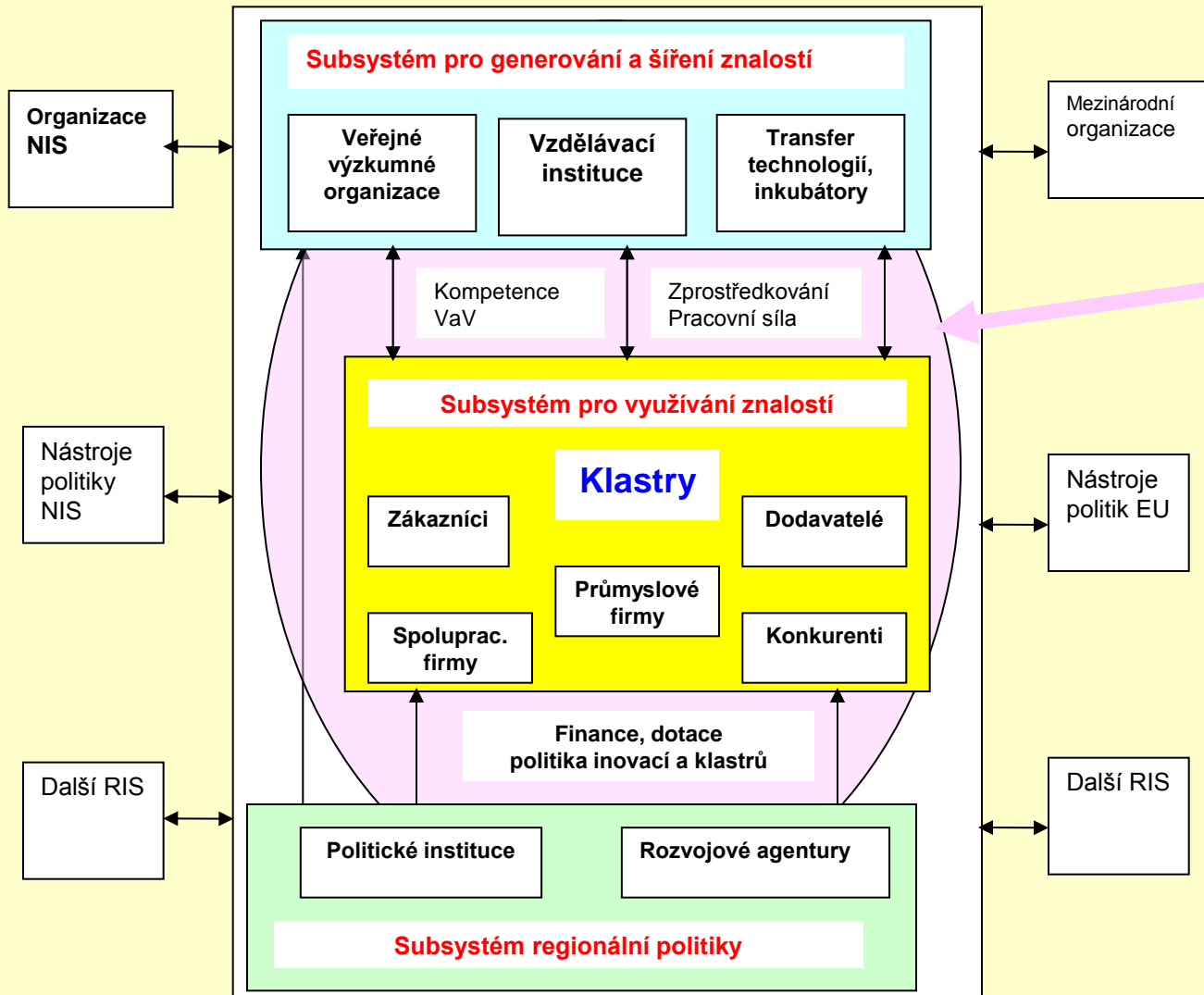
Inovace a systémy inovací (inovační systémy)

- **Inovace** - nové výtvořy ekonomického významu – vznikají v procesu interakce nositelů určitých komplementárních znalostí v určitém institucionálním prostředí.
- **System inovací** je „sít institucí ve veřejném a soukromém sektoru, jejichž aktivity a interakce iniciují, modifikují a šíří inovace.“
- **Regionální systém inovací** je „regionální institucionální infrastruktura (normy, hodnoty, pravidla, sociální kapitál, organizace), která podporuje inovace a produkční systémy v regionu.“
- **Regionální inovační strategie** pro podporu systémů inovací.

Typy systémů inovací

Regionální systém inovací

Znalostní základny na úrovni regionů

- Přítomnost a kvalita specializovaných znalostních institucí v regionu
- Kvalifikační úroveň zaměstnanců ve firmách a organizacích regionu
- Komponenty **tacitních a kodifikovaných znalostí** v regionálních firmách a institucích

Struktura znalostních základen je určována zaměstnaností v odvětvích

(Asheim, Boschma,..)

Regionální inovační strategie

- V EU podpora RIS od 90. let – síť inovačních regionů v Evropě IRE (235 regionů)
- V ČR RIS ve všech krajích (NUTS3) v letech 2001 – 2010
- První RIS JMK (2003, dnes 3 verze), RIS MSK (2003)
- Priority RIS:
 - Lidské zdroje pro inovace
 - Transfer technologií
 - Infrastruktura výzkumu a inovací
 - Internacionalizace

2014: RIS3 (S3) – Smart Specialization Strategy

Strategie inteligentní specializace

- Národní a krajské RIS3 v ČR od roku 2014

Cíl:

- Změnit odvětvovou strukturu ekonomiky
- Podpořit konkurenceschopnost a snížit nezaměstnanost
- Podpořit nové aktivity s velkým potenciálem pro inovace (tradiční i nové výzkumné obory)
- **Ex-ante kondicionalita EK** k čerpání prostředků na VaVal z nových operačních programů strukturálních fondů (OP PIK, OP VVV)

Klastry 2004 - 2014

Výskyt pojmu v českých vědeckých publikacích
(Google Scholar 15.6.2014)

Pojem	Do roku 2004	Do roku 2014	Nárůst
Klastry	167	3010	18,0 x
Regionální klastry	52	1840	35,4 x

Klastry

Klastry jsou

- geografická uskupení (shluky) firem a institucí v souvisejících odvětvích,
- která svými aktivitami v daném území posilují potenciál pro uplatnění výstupů svých činností na lokálních i mezinárodních trzích.

Teoretická východiska:

- A. Marshall (**1890**), G. Becattini, M. Porter (**1990**), M. Enright, Ch. Ketels, Ö. Solvell (2003 – 2013) a stovky dalších.
- Od. r. 1990 v rámci EU, OECD a jednotlivých států desítky studií o klastrech a éra jejich vzniku.
- **Ve skutečnosti klastry vznikají už staletí a jejich vývoj trvá až desítky let – mají svůj životní cyklus.**

Rozlišujeme klastry a

- **Klastry** – shluk, seskupení firem a dalších institucí v příbuzných odvětvích v daném území
- **Klastrové iniciativy** – organizované úsilí pro založení a rozvoj klastrů a zvýšení jejich konkurenceschopnosti většinou podporované vládou
- **Klastrové organizace** – řídicí struktura pro organizování činnosti klastru, v Česku má právní formu

Předchůdci klastrů v Československu

VHJ - výrobní hospodářské jednotky (od 1958)

- výrobně ekonomický komplex plnící funkci základního článku řízení v podnikové hospodářské sféře – sdružení podniků („**klastry**“)
- **Forma:** koncern, oborový podnik, trust
- **Složení:** Výrobní podniky a subdodavatelé, výzkumné ústavy, vzdělávací zařízení – spolupráce se školami
- Příklady: VHJ Hutnictví železa, ZAVT – Závody automatizační a výpočetní techniky, ZSE – Závody silnoproudé elektrotechniky, ČKD, TESLA, ZPA, atd.

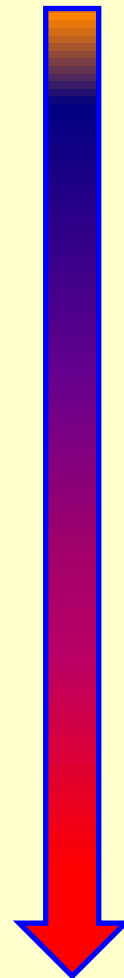
Počátek klastrů v ČR (2002/2003)

Jak to začalo?

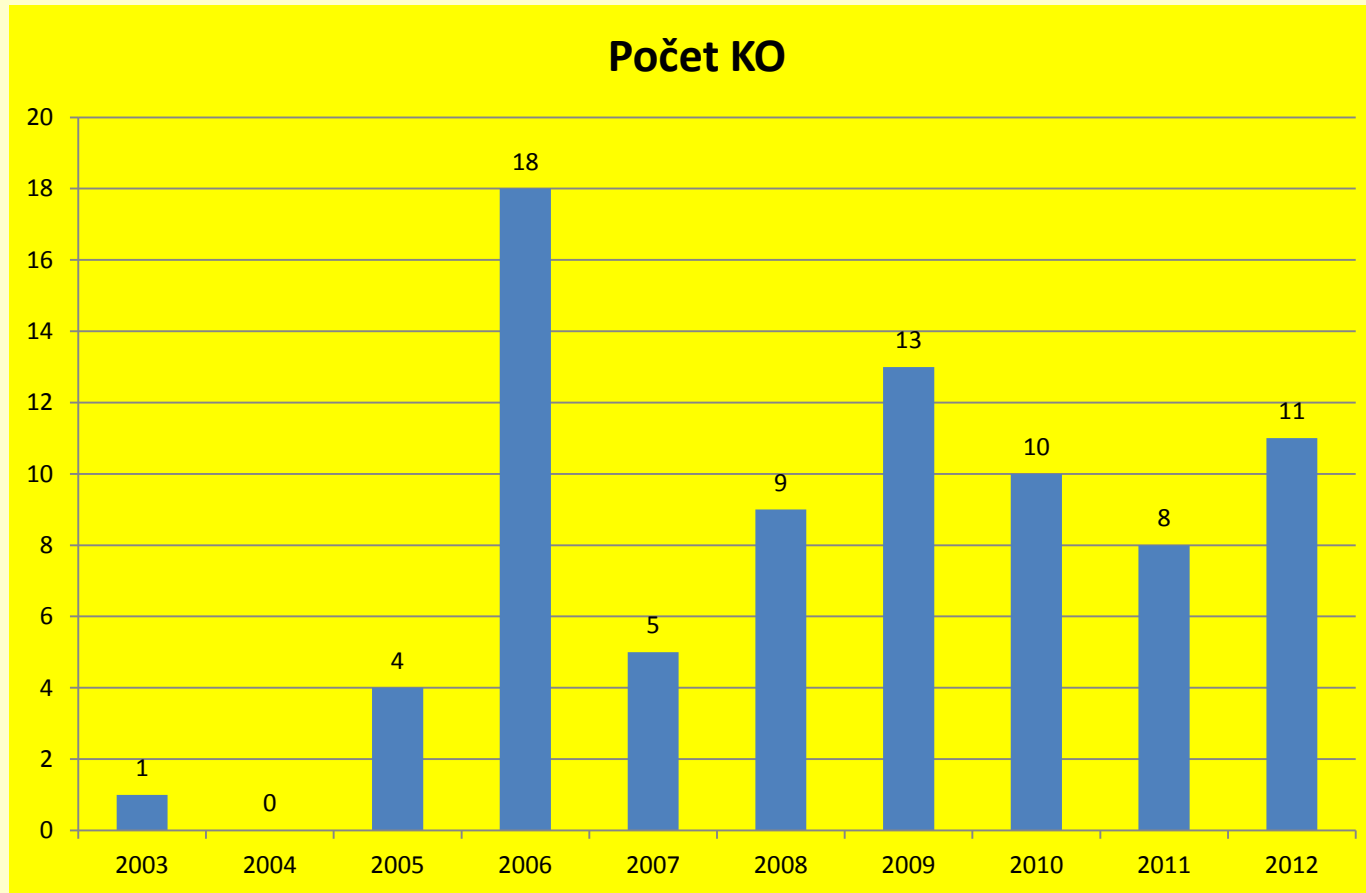
- Základní teoretické znalosti o klastrech, rozvoj v MSK
- 2002: Studie proveditelnosti k identifikaci odvětvových seskupení na severní Moravě a Slezsku (CzechInvest - Andrew Thorburn)
- 2002: První článek „Industry clusters v regionálním rozvoji“, Ekonomická revue, Vol. 5, Nr. 2 (K.S. – VŠB-TU)
- 2003: Pokus o vytvoření první klastrové iniciativy v ČR „Moravskoslezský strojírenský klastr“

Vývoj politiky na podporu klastrů v ČR

- 2002 Pilotní studie o klastrech na severní Moravě a ve Slezsku
- 2003 Založení prvního klastru v ČR “Moravskoslezský strojírenský klastř”
- 2004 **Program KLASTRY** v rámci podpory strukturálních fondů EU (OPPP 2004-2006)
- 2004 + Vyhledávání klastrů v krajích (fáze identifikace)
- 2005 Národní klastrová strategie (schválená českou vládou v roce 2005) a Národní klastrová studie
- 2006 Regionální iniciativa ClusterNet v Moravskoslezském kraji
- 2007 **Program Spolupráce na podporu klastrů** (OPPI 2007-2013)
- 2009 Česká národní asociace (iniciovaná v Ostravě)
- 2009 + Další rozvoj klastrů s podporou programu Spolupráce
Mezinárodní klastrové projekty
Internacionalizace

2014: Založené klastrové organizace v ČR (2003-2012 ... 79)

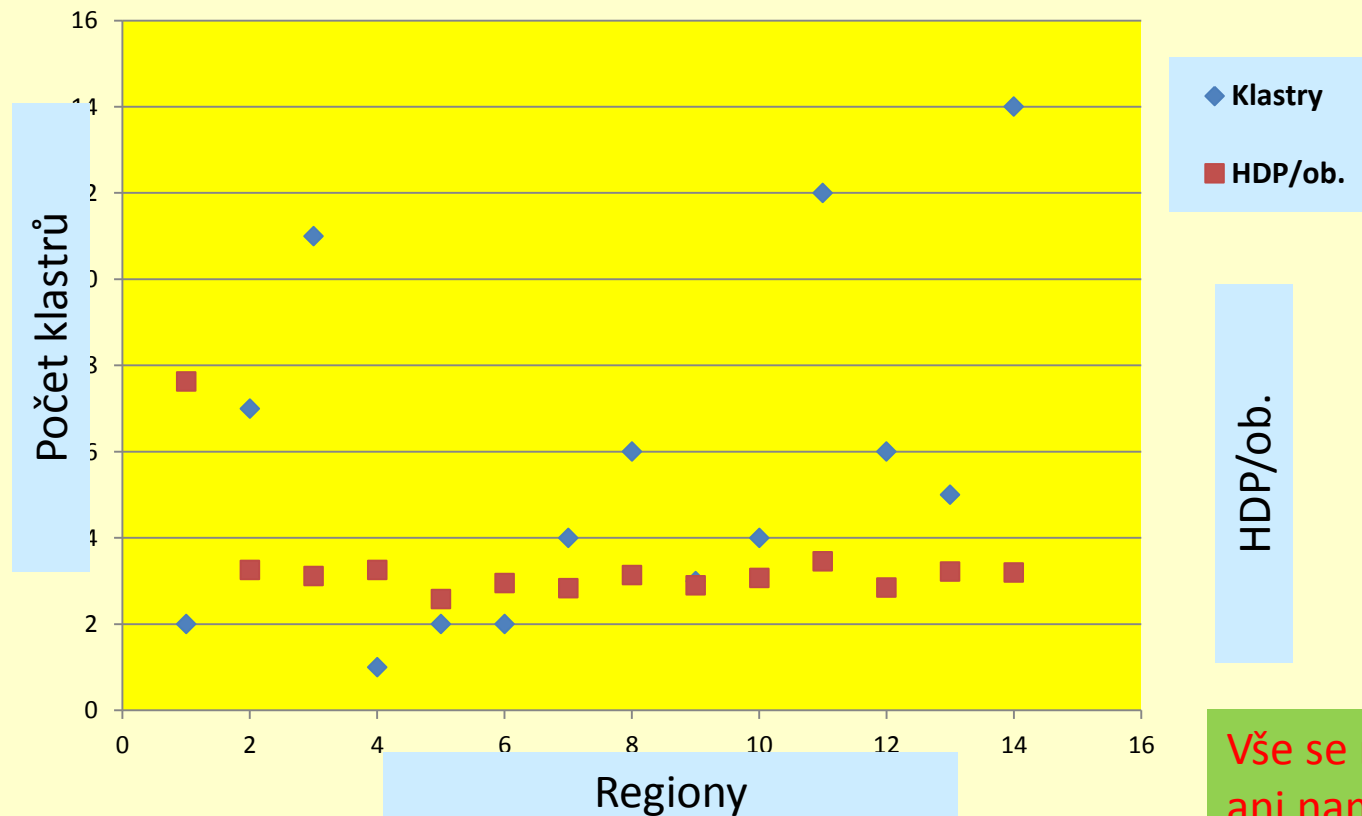
Aktuálně podporované klastry v ČR v rámci fondů EU

(25 KO – 33 mil. EUR= 890 mil. Kč)

Lze hodnotit dopady českých klastrů do regionální ekonomiky?

Počty klastrových organizací v regionech a regionální HDP/ob.

Pearsonův koeficient = -0,162

Vše se nedá spočítat,
ani namodelovat 😊

Přínosy klastrů

Teoreticky:

- Podpora inovací
- Přelévání znalostí
- Růst sociálního kapitálu
- Vyšší úroveň interakce a spolupráce
- Růst konkurenceschopnosti firem i regionů...

Ale prakticky:

- V ČR zatím nelze prokázat (stáří KO = cca 4 roky)

Ve světě: Clusters are business driven

U nás v ČR: Clusters are more by public aid driven

A na závěr...

Téma **konkurenceschopnost, inovace a klastry** v regionálním rozvoji je **stále aktuální**, umožňuje dělat smysluplný výzkum s dopadem pro praxi a zejména publikovat! Ale musíte být první!

.....

Účastníci Mezinárodního kolokvia o regionálních vědách:

- **2004:** 35-40 účastníků
- **2014:** 120 účastníků

Vzrostl zájem o regionální vědy nebo o body v RIVu?

Pak KIK vám to vždy umožní.

skokan@opf.slu.cz